

КРЕАТИВНИЯТ ДИЗАЙН НА ЕЛЗА СКИАПАРЕЛИ КАТО ЕСТЕТИЧЕСКИ ИМПУЛС ЗА СЪВРЕМЕННИ МОДНИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ

Димана Видинова

Национална Художествена Академия, специалност Мода, София,
e-mail: dimanavidinova@gmail.com

ELSA SCHIAPARELLI'S CREATING DESIGN AS AN AESTHETIC IMPULSE FOR MODERN FASHION INTERPRETATION

Dimana Vidinova

National Academy of Arts, attached faculty, fashion specialty, Sofia
e-mail: dimanavidinova@gmail.com

ABSTRACT

The scientific report analyzes key moments from Elza Schiaparelli's innovative fashion design in the context of the fashion phenomenon, perceived as art. Direct and indirect implications have been sought between her work on the one hand and the motives and ideas of such iconic artists in the twentieth century, such as Salvador Dali, Jean Cocteau and Renée Magritte. An attempt has been made to systematize the unique techniques of Schiaparelli. The conclusions correspond to the general contributions of a designer to the concept of fashion as art and the aesthetic, cultural and artistic value of fashion design. There is a need for bridges between the arts leading to the enrichment.

Keywords: fashion design, fashion, art, aesthetics, culture, surrealism, innovation, Elsa Schiaparelli, Salvador Dali, Jean Cocteau, René Magritte.

Увод

Елза Скиапарели е родена на 10 септември 1890 в Рим.

През 22-ра година заминава в Париж, там тя се среща с много велики таланти в областта на изкуствата и културата. Работи като екскурзовод и развежда предимно богати американки, които се интересуват само от пазаруване. Тогава я осеня една гениална идея. Създава това, което никой не може да създаде, тоест уникати в областта на модното изкуство и по този начин създава своя престиж в модата.

Тя е новатор и истински конформист по природа. Наричат я създателката на претапорте и основната конкурентка на Коко Шанел. Съперничеството между тях се дължи на техните противоположни начини на мислене за модата. Шанел вижда в дрехата функционалност, простота, елегантност и практичност, а Елза средство за шок и предизвикателство. Скиапарели е безкраен вдъхновител на твор-

чеството, което прави в модното изкуство. Тя е модната диктаторка, с чиито повели светът и до днес се съобразява. Моделите и са създадени, за да се открояват.

Нейното творчество се смята за ярък пример на сюрреализма в модата. Емблематично място в живота и заемат Салвадор Дали, Луи Бунюел, Луи Арагон, Пол Елюар, Марсел Дюшамп, Ръоне Магрит, Жан Кокто, както и великия Пикасо. Сюрреализмът не само вдъхновява и мотивира Елза Скиапарели за нови форми и конструктивни решения, но предлага и иновации в материите. Тя поръчва материи, чиито десени създава самия Салвадор Дали. Колаборациите с него стават известни по целия свят с уникалните дизайни, с които никой друг не би се осмелил да експериментира, реализират редица съвместни проекти както за тъканите, така и в областта на киното и на модните аксесоари.

Скиапарели & Салвадор Дали

Салвадор Дали проектира опаковката за пудра под формата на телефонно табло за Елза. Телефонният диск се трансформира в козметичен обект, за да постигне статута на произведение на изкуството. Това е първото им сътрудничество, от което следват много други.

Дали заявява в спомените си: "Париж от 30-те години на миналия век е отбелязан не от дебатите на сюрреалистите в кафенето на площад "Blanche" или от самоубийството на неговия голям приятел Рьоне Крьовел (*френски писател*), а от модната къща, която Скиапарели ще отвори на Площад "Вандом".

Второто модно сътрудничество между Скиапарели и Дали е вдъхновено, когато той дава на своята приятелка скица, която поражда серия от костюми и палта с джобове като чекмеджета. Изработена от тъмно синьо кадифе. Сесил Бийтън увековечава тези творения в серия от сюрреалистични снимки, публикувани в списание Vogue.

От многото сътрудничества между Скиапарели и Дали, роклята с Омар без съмнение е най-известната. Салвадор Дали вече е използвал омар в работата си, по-специално в неговия "Лобстър телефон". На тази лятна рокля той проектира мотива омар, разпънат с клончета магданоз. Според легендата той искал да използва истинска майонеза върху роклята, но Скиапарели отказала.

Обезсмъртена от Уолис Симпсън, Скиапарели е разработила тази рокля за нея по повод брака ѝ с херцог дьо Уиндзор (*бивш крал на Великобритания Едуард VIII*). Бъдещата херцогиня създава скандал с тази рокля, по-специално чрез снимките на Сесил Бийтън, публикувани във Vogue.

Следващия обект между тези артисти е шапката обувка, тя се предлага в две версии: с шокираща розова пета или в черно. Показана със сако, чиито джобове и ревери са бродирани с блестящи червени устни, алюзия към блясъка на Мей Уест.

Дали предлага на Елза рисунка, представляваща женски скелет, придружена от бележка: "Скъпа Елза, много ми харесва тази идея за "костите отвън".

Тя създава вечерна рокля, която е представена в колекцията "Le Cirque". Тя изпъква от другите радостни и причудливи стилове на колекцията с тъмното и почти протоготично качество.

Следващия моден обект е рокля представена по време на колекцията "Le Cirque", тази вечерна рокля е отпечатана с мотив "Trompe-l'œil", създаващ илюзия за ленти от плът,

подчертани от платнени приложения. За някои това представлява израз на "пънк" няколко десетилетия преди появата на това движение.

Докато са били заточени в Ню Йорк по време на Втората световна война, Елза и Дали създават линията за козметика "Shoking Radiance".

Дали рисува сюрреалистични сцени, няколко повлияни от Ботичели. Те са отпечатани на етикети, опаковки и реклами за продукти.

Бутилката на парфюма "Le Roy Soleil", в знак на почит към Луи XIV, е проектирана от Салвадор Дали и е произведена в ограничено количество от известната френска фирма за кристал Baccarat. Основата на бутилката е проектирана така, че да изобразява морски вълни в синьо и златно. Запушалката е слънце, изгряващо над вълните.

Скиапарели & Жан Кокто

Скиапарели прехвърля рисунка на Кокто в есенен аутфит. Лицето на жена в профил бродирано върху сиво ленено яке на костюм за вечеря. Изобилието от свежа коса се спуска по дължината на десния ръкав. Лявата ръка в "Trompe-l'œil"¹, като че ли държи кърпичка. Подписът на Жан Кокто е бродиран върху якето, сякаш е подписал картина, придавайки на дрехата статут на произведение на изкуството, а бродерията е направена от Lesage.

Жан Кокто предлага на Елза рисунка, която вдъхновява дизайнерката да създаде палто. Отново бродирано от Lesage част от същата колекция.

Благодарение на оптичната илюзия, две лица в профил могат да се възприемат като ваза, изпълнена със шокиращи розови рози, поставени на върха на колона.

Скиапарели & Анди Уорхол

Модата, разбира се, има важно място в света на Анди Уорхол, той прави иновативни цветни илюстрации за аксесоарите на Елза, които кулминира малко по-късно в големите си рисунки на обувки наречени "Diamond Dust Shoes" ("диманатени прахови обувки"). Подобно на Скиапарели, която е взела висока обувка, която обръща на обратно, за да я превърне в остроумна шапка, Уорхол обича всички аксесоари, които помагат да се създаде чудото на стила, и особено обувките, които обхващаха всичко до чувствената обиколка изостряща най-крайната изтрънченост.

Анди Уорхол създава произведение, илюстриращо реклама на ръкавици Скиапарели, предназначени за американския пазар.

Скиапарели & Жан Мишел Франк

Известният интериорен архитект Жан-Мишел Франк е направил дизайн на първия бутик за аромати на Скиапарели. Той е бил открит по случай пускането на парфюма "Shoking". Елза му е поверила декорацията на изложбените помещения, разположени на легендарния Площад Вандом.

"Клетката" е украсена с дисплеи, предназначени да представят най-новите аромати на Скиапарели. Тази гигантска волиера е изработена от позлатена бамбукова рамка с черна метална структура, наситена с многоцветни ръчно рисувани цветя. Тази оригинална концепция и необичайните инсталации за прозорци на магазините привличат местните жители и туристи в Париж по онова време.

"La Cage" (Клетката) на Жан-Мишел Франк все още се намира в салоните Haute Couture на Площад Вандом 21.

Скиапарели моли своя приятел да създаде бутилката за първата си колекция парфюми: Salut, Schiap и Soucis.

Чистите и графични линии с трапецовидна форма са характерни за естетиката на най-важния френски декоратор на своето време. Парфюмът е представен в правоъгълен кальф в корк, скромнен материал, който по това време осуетява настоящите кодове на лукса, за една по-радикална модерност.

Скиапарели & Марсел Верте

Верте създава много лични творби за приятелката си, като например сгъваем екран с мотиви от колекциите "Comedia dell'Arte" и "Le Cirque", както и гигантски колаж от творбите на Елза и основните символи, които характеризират нейната работа.

Сътрудничеството между Верте и Скиапарели има многобройни форми. Започва със създаването на рекламни илюстрации за популяризиране на парфюма "Shoking".

По-късно излиза парфюма и "Sleeping" във формата на свещ, а неговото синьо става емблематичен и разпознаваем цвят. Той работи върху повечето аромати и по козметиката на Скиапарели.

Марсел и Елза отново в колаборация за новия филм на Джон Хюстън. Скиапарели рисува роклите на Zsa Zsa Gabor която играе главна роля. Верте получава два оскара, единият е за най-добри костюми, а втория за най-добро художествено направление.

Скиапарели & Хорст

Хорст разработва специален стил на елегантност, за който използва кинематографични

методи, по-специално контраста между сянката и светлината, които той нарече "драматично осветление". Но с всяка колекция той опитва нови подходи, и за да остане най-далече от студийния поглед, създава по-реалистични и театрални ситуации, които той обича.

Той заснема как Скиапарели позира в барокова рамка, за да създаде илюзията за огледало. В тази снимка Елза Скиапарели е облечена в ансамбъл от нейна колекция. Състои се от рокля от медно оцветен креп и кадифено яке в по-тъмно червено, с джобове и меки жълти бродерии от Lesage.

Скиапарели & Леонор Фини

Скиапарели пуска своя парфюм "Shoking", чиято бутилка и опаковка са създадени от аржентинската художничка Леонор Фини. Шокиращо беше и името, което Елза даде на интензивно розово.

В мемоарите си "Shoking life" Скиапарели пише:

"Името трябваше да започне с "S", това е едно от моите суеверия. Намирането на името на парфюма е много труден проблем, защото всяка дума в речника изглежда е регистрирана. Цветът блестеше пред очите ми. Ярکو, невъзможно, безразсъдно, да стане, да дава живот, като всички светлини, птици и рибите в света, цветовете на Китай и Перу, но не на Запада - шокиращ цвят, чист и неразреден".

Бутилката е вдъхновена от кривите на актрисата Мей Уест, холивудския секс символ на времето с която са много близки.

Скиапарели & Кристиан Берард

Кристиан Берард проектира три стила за колекцията на Скиапарели (Астрология). Той е вдъхновен от трите благоденствия, нарисувани от Рафаел в "Парижкия съд". Централният герой носи шокираща розова копринена носия, наречена "Фийб", чийто гръб е бродиран с лице в слънчев лъч. Слънцето, небесното тяло на светлината, също е била емблема на Луи XIV, което той поръчва за Площад Вандом, като паметник за славата на френската армия. Този мотив може да се види на балюстрадите на сградите около площада.

Елза Скиапарели обявява дълбоко възхищение към приятеля си Кристиан Берард, с прякор "Бебе".

Колоритната илюстрация от Кристиан Берард описва ключов силует на стил Скиапарели. От началото на 30-те години на миналия век Елза Скиапарели е първата дизайнерка, която предлага съчетаване на вечерни якета с дълги рокли. Пеперудата в центъра се позовава

на известната ѝ предишна колекция, вдъхновена от пеперуди. В тази илюстрация Кристиан Берард успя да нарисова всичко: изобретателността, лукса и причудливостта на известната колекция на Скиапарели. Елза описва в автобиографичната си книга "Shoking life" като "най-бурната и дрзка колекция".

В началото на творчеството и са пуловерите. Тези първи стъпки привличат вниманието на търговци и предприемачи в края на 90-те години на 20-век. Много легенди разказват как Елза видяла пуловера на една селянка и го прерисувала, а след това го изплела украсявайки го с бяла панделка. Скиапарели използва ципове вместо копчета, налага фосфоресциращите клипсове. Дизайнерката е пионерка в използването на туида като основен материал, редом с прилагането на много необичайни материали като например зебло и мушама, както и първа найменова своите колекции. В нейните произведения взаимстват много техники и похвати и много ефекти и фокуси от цирка, театъра и балета. Използва много странни чудати цветове. Утвърждава се като създателка на така наречената "фантазна мода". Облеклата и са с акцент върху "шокиращо" розовия цвят.

За творения си тя черпи вдъхновение от татоировките на матросите (моряците), змии, сърца пронизани със стрели, и котви. Всичките тези орнаменти скандализират. Нито една от тези идеи не е обикновена, скучна или класическа. Тя твори, за да провокира, предизвиква и поставя общественото възприятие на хората и цялото общество до границата между възхищение и възмущение. Между всички, които се възмущават и възхищават от творчеството на тази новаторка в модния жанр са дълъг списък от знаменитости като: Марлене Дитрих, Гари Купър, Грета Гарбо, Мишел Морган, Джон Кроуфорд и други.

Легендарната кариера на Скиапарели започва със съвет на Пол Поаре да стартира свой собствен бизнес. Пуска собствена линия от плетива. През 1927 г. Открива първия си магазин "Pour le sport" Специализиран в продажбата на спортни облекла - от водните състезания до голфа, тениса и кьнките. Моделите и достигат до кориците на списанието "Vouge".

С времето наема екип с които да могат да нарастващото търсене. Първата дизайнерка, която въвежда полата-панталон, която лесно се трансформира. Тенисистката Лили Алварез я показва на турнира Уимбълдън през 1931 г. Творчеството на Елза става пълно с правенето на вечерни облекла.

Творчеството и е отрежение на собствения и живот. Интересът и към летенето става повод за

нов стил, който става актуален и до днес. Този стил провокира самата авторка да създаде неповторими модели, които не приличат на останалите дизайнери. Създава удобен и практичен стил за всички хора. Ярките цветове и съчетания са голяма нейна страст. Тя смело обединява пурпурен, ален, маслиново зелен цвят или черна рокля с червени чорапи. Също така съчетава тюркоазено сако с детайли в бордо, а на розов плат нанася зелен орнамент. Нейното провокативно творчество и новаторските постижения в модния бранш в продължение на десетилетия я правят един от най-великите модни повелители в историята. Източник и вдъхновител на младите творци в този бранш. Като вулкан бликат новите идеи в творчеството и.

Скиапарели интерпретира модата като стил, естетика и култура равнопоставени на другите художествени дейности. Тя твори енергично и вдъхновено, еманципирайки модата като достойно за уважение изкуство.

Елза Скиапарели напуска Франция, заради войната и се установява да живее в Ню Йорк, там тя става свидетел на превземането на модната индустрия от Диор и "New Look".

За модната и къща работят Пиер Карден и Живанши. Една от последните и колекции е дизайни на очила.

През 1954 Скапарели затваря модната си къща. Умира през 73-та в Париж.

Марката Скиапарели се завръща през 2013 г. И Бертран Гайон е дизайнер на марката сега.

Ако трябва да се нарече някой дизайнер гений, то това трябва да бъде никой друг освен кралицата на авангардното изкуство Елза Скиапарели.

1 -Trompe-l'œil (от френски "измама на окото", техника в изкуството, която използва реалистични образи, за да създаде оптичната илюзия, че изображените обекти съществуват в три измерения.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Empress of Paris Fashion, Rizoli Publishing, 1986, by Palmer White
- [2] Shoking life, Published by V&A museum, 2007
- [3] Schiaparelli: Memoire de la mode, Universe publishing, 1997, by Francois Baudot
- [4] Shoking, "The art and fashion of Schiap", Yale University Press Publishing, 2003, by Dailys E. Blum
- [5] Schiap & Les Artists, Rizoli International publication, 2017, by Dawn Ades